

tată atunci, când Memorandul s'a tipărit în Tribuna, a existat mai târziu, când el s'a publicat în alte foi, a existat mai departe, când s'a tipărit în mai multe limbă, există și acum în anul 1894, fiindcă eă o carte istorică, în care același Memorandul se publică (arată o carte: Programele Românilor), va exista preste un an, când un om, care se va ocupa de viața națiunii noastre, îl va publica din nou. Și că și acum, și peste un an, și peste 10 ani, ori de câte ori acest Memorandul se va publica, momentul primă există neîntrerupt în acest întreg interval de timp, și așa fiind, eăși vor veni puterile de stat ale Ungariei să acuză pe diferitele comitete, cari s'au strecurat și se vor strecura, pentru delictele de pressă.

Ei bine, D-lor! A raționa în acest chip înseamnă a aduce *ad absurdum* administrația justiției.

Să nu denaturăm însă, d-lor, cele mai sfinte adevăruri, să nu încercăm prin mijloace dibace a schimba sensul și scopul ideilor, și să nu ne jucăm cu cuvintele într'un mod așa de ușuratic, atunci, când avem de discutat chestiuni atât de mari, de cari se ocupă întreaga lume civilizată.

Memorandul s'a tipărit în foia oficială a partidului național și acest moment de tipărire este singurul și adevăratul termin, prin care trebuie să fi recunoscut, celelalte sunt lucruri, cari *per nefas* se aduc aci, pentru asuprirea, pentru zdrobirea noastră.

Din punctul de vedere al prescripțiunii, ceru, ca onor. tribunalul să binevoască a lua în considerare, ca termin primă, terminul în care acest act a apărut în foia oficială a partidului național român.

D-le președinte! Memorandul este opera întregului partid național român și avem documente pentru a aproba această afirmațiune. Documentul nostru este procesul verbal al conferinței generale din 1893, în care *expressis verbis* se spune, că totă procedura conferinței generale din anul trecut, totă procedura comitetului național privitoare la compunerea, redactarea și răspândirea Memorandului, nu numai o aprobă, ci se indentifică cu ea. Va să dăcă, nu avem a face cu un act exclusiv al comitetului național, ci avem a face cu un act al întregii conferințe, al întregului partid național român, și atunci trebuie să mergem un pas mai departe.

În chestiunea prescripțiunii, fiind vorba de un cas special, ași ruga pe Onor. tribunalul, ca el să fi tratat în parte cu fiă-care din membrii comitetului național. Întru cât mă privește, eu n'am avut ocaziunea să-mi fac excepțiunile mele și prin urmare socotesc, că hotărârile înaltei curți nu se referă la mine.

Trec acum, On. tribunalul regesc, la o considerațiune, care pentru noi este de o capitală importanță, și această considerațiune constă în a precisa, care este calitatea noastră în acest cas, când stăm pe banca acuzatorilor, față de actul de acuză și față de espunerile, pe cari a bine-voit a-le face onoratul d-nu procuror? Și înainte de tôte mă întreb: nu este ore acesta momentul, în care o desvârșită mirare trebuie să mă cuprindă, când vedu pe d-lu procuror suprem, reprezentant al puterii de stat, susținându teoriile, pe cari le-a espus adineaora?

Să nu fiu ore preocupat nu numai de ce vedu astăzi, d-er de ceea ce va fi într'un viitor apropiat, când aud susținându-se într'asa fel opinii științifice privitoare la constituționalism și la constituirea partidelor de cătră d-lu reprezentant suprem al puterii de stat ungar? Și să nu mă îngrozescă ore, că aceste teorii ar pute fi luate de exemplu, că s'ar pute răspândi și că vor fi menite să facă școlă viitorului?

Să analizăm puțin chestiunea, on. tribunal reg: Este un lucru dintre cele mai elementare chipul, cum sunt constituite partidele politice într'o țără și acest lucru este cunoscut de tôte lumea. Noi,

Românii, ne-am constituit ca partid național român, pe baza unui program politic, proclamat în anul 1881 și acest program este stegul, pre lângă care s'a grămădit, potu dăce, tôte suflarea românescă. Un singur partid avem în sinul căruia, har Domnului, nu există nici o deosebire de curente politice sau deosebiri de opinii politice. Acest partid reprezintă întreaga populațiune română după ideea constituțională, și atunci, ce reprezintă ore membrii comitetului executiv al acestui partid național? Cât de ușor ne stă înainte asemnarea, ce o putem stabili cu ajutorul celorlalte partide din țără. Ore membrii comitetului executiv al partidului liberal, ce reprezintă ei? Negreșit, reprezintă partidul liberal. Ore membrii comitetului executiv al partidului „independent” ce reprezintă ei? Negreșit, partidul „independent”. Ore membrii ori-cărui alt partid ce reprezintă ei? Fără îndoelă reprezintă partidul respectiv.

Dacă este așa, ce reprezintă ore membrii partidului național român? Răspunsul este firesc, — el este tras din aceea consecință logică și legală, despre care am vorbit cu privire la celelalte partide. Și numai printr'un abuz de cuvinte, prin siluirea flagrantă a unei concepțiuni juste din punctul de vedere constituțional, din punctul de vedere al evoluției politice ni-se va pute dăce, nu cu cinism pentru că eu nu vedu cinism în procederea d-lui procuror, d-er, ași pute dăce, cu o intenționată ușurință: că membrii comitetului executiv al partidului național român nu reprezintă acest partid.

Pe baza acestei argumentațiuni voesc să ajungu, Onor. trib. reg., la scopul, pentru care am luat cuvântul, scop, care constă în a îndupleca pe d-lu procuror al statului, să-si retragă acuză.

Nu știu dacă imi va succede, am însă conștiința, că așa ar trebui să se facă, și această conștiință mi-o dictază mintea sănătoasă, mi-o spune inima mea, care bate pentru binele și fericirea acestei țări.

Memorandul este opera nu numai a comitetului executiv al partidului național, d-er este, după cum am dăsu, opera întregii națiuni românesce și acei, cari ne-am grupat sub steagul programului național, am aflat espresiunea partidului nostru în acest Memorand; în fața noastră stau aceia, cari nu primesc nici programul, nici Memorandul nostru.

E foarte natural, că aceia, cari nu primesc ideile scrise în Memorandul nostru, să formeze un partid politic cu totul contrar celui, în jurul căruia ne-am grupat noi, și inspirat de ideile sale proprii, a căror critică nu e locul să o facă acum — e totu atât de natural, că pornind din idei preconcepționate, să fi până la sfârșit în contra acelor, cari reprezintă partidul național român.

Se dăce, că în „Memorand” sunt espresiuni vătămătoare și contrare legilor și constituțiunii statului.

E locul să întreb aci, ce înțeles mai are în lume și în această țără lupta constituțională? D-er când partidul independent luptă din tôte puterile în contra dualismului, în contra instituției delegațiunii, ore ce face el? Delegațiunea nu este și ea ore una din legile fundamentale ale acestei țări? Ei bine, când partidul independent atacă această instituțiune pe tôte căile, prin diare, prin discusiuni publice și private, înseamnă ore, că el calcă constituțiunea? D-er bine, d-lor, spuneți-mi atunci, în ce constă lupta constituțională?!

Nu a trecut mult, onor. tribunalul, de când cu ocaziunea unei debateri în camera magnaților din B. Pesta s'a respinsu o lege, pe care membrii parlamentului au considerat-o de vătămătoare. Ei bine, ce s'a întâmplat? Membrii municipiului Dobriș au făcut o cerere, pe care au dat-o în formă de circulară la tôte municipiile în scopul ștergerii său reformării acestei instituțiuni, și acesta pe motivul, că instituțiunea suferă de multe bôle, că este putredă, șubredă și că ea n'ar pute fi decât

o stavilă în calea progresului și a dezvoltării statului ungar.

Acestă cerere, această circulară a fost publicată în forma cea mai liberă și largă.

Și atunci n'am ore dreptul să mă întreb: ore numai Românilor să nu le fi iertat a veni cu o cerere înaintea publicității Europei? Ore numai Români să n'aibă dreptul a pune două linii una lângă alta și să dăcă: Situațiunea noastră nu mai este de suferită, cerem îndreptarea?! Cunoșcem rēul, căruia ne supunem, pentru că acest rēu stă în legi, și noi suntem deprinși a respecta legile, d-er noi cerem îndreptarea acestor legi, pentru-că le găsim nejuste!

Ei bine, dacă ast-fel de espresiuni constituiesc delict de pressă, dacă o astfel de procedură justă și neascunsă, dacă asemenea sentimente declarate în mod fățiș la lumina soarelui și cu cele mai curate intențiuni, constituiesc o călcare a legilor, atunci mă întreb, ce înțeles mai are constituțiunea în Ungaria și Transilvania?

Pe baza acestor espunerii, rog pe d-lu procuror a-si retrage acuză.

Cu privire la prescripțiune, rog pe onorabilul tribunal, să binevoască a aduce decisiune în merit.

Ședința VII, dela 13 Mai n.

Ședința se deschide la orele 8 și 20 min.

Se continuă obiecțiunile în general ale acuzatorilor la actul de acuză.

D. Comșa: Ilustre d-le președinte! Noi suntem aci nu mai puțin de 20 de cetățeni, cari ceru și speră, că le va fi îngăduit a-si face apărarea în cea mai deplină libertate. Să-mi permiteți, să fac o mică rezervă la prescripțiune. Eu, după cum ați constatat, nu cunosc limba maghiară de loc, fapt ce nu avea atât importanță, când la spațele mele aveam un apărător. Astfel însă mă află într'o situațiune cu desvârșire excepțională. Eu ca unul, care nu cunosc limba maghiară și nu sunt nici jurist, nu știu, dacă am înțeles bine acuză.

Dacă nu mă înșel, d-lu procuror mă trage la răspundere pe motivul, că noi am fi hotărit tipărirea și răspândirea Memorandului. Ași ruga însă pe on. d-nu procuror să binevoască a precisa, pe ce se bazează d-sa când ne încriminează. Ia d-sa dreptă basă ziua, când noi am hotărit în conferință tipărirea și răspândirea Memorandului? Dacă așa este, atunci am onora a declara, că ne bucurăm de favorurile prescripțiunii, și eă pentru-ce: Dilele, când s'a hotărit tipărirea Memorandului, sunt 25 și 26 Martie 1892, er on. procuratură a dat ordin, ca eu și colegii mei să fim urmărit și ascultați la 13 Mai 1893. Găsim deci, că este un an și 46 zile.

De cumva d-lu procuror cere pedepsirea mea pe cuvânt, că ași fi răspândit esemplare, îl rog să-mi dovedescă acesta, căci eu negu să fi răspândit măcar un singur esemplar.

Procurorul: Față cu prescripțiunea a hotărit deja Curia. În ședințele dela 25 și 26 Martie 1892 s'a hotărit textul, publicarea și răspândirea Memorandului, la care ședința acuzatului încă a luat parte. Obiecțiunea de prescripțiune nu are loc, căci timpul prescripțiunii în înțelesul paragrafului 34 alu legii despre punerea în aplicare a codului penal, nu e de un an, ci de 3 ani. **Acuză se bazează pe fapt, că acuzatul a luat parte la ședințele Comitetului din 25—26 Martie 1892, în cari s'a stabilit și s'a hotărit publicarea și răspândirea Memorandului.**

Dr. D. P. Barclanu: On. tri-

bunal! Pentru prima dată stau pe banca acuzatorilor. Veți înțelege în ce stare sufletească mă află, mai ales vădându-mă lipsit de apărător. Declară, că mă alătură la espunerile d-lor Dr. I. Rațiu și Coroianu. Aș dori însă, ca să-mi permiteți și mie a-mi face observațiile cu privire la prescripțiune. Dacă taptul, că în ședințele dela 25—26 Martie 1892, în cari am dispus executarea concluzelor Conferinței din 20—21 Ianuarie 1892, este motivul pentru care sunt dat în judecată, atunci a intrat timpul de prescripțiune. Dacă însă pentru răspândire sunt acuzat, atunci ceru să mi-se arate, când am răspândit, în ce mod și cui?

Procurorul: Repetă pe scurt, d-er cam nehotărit, totu cele dăse la vorbirea d-lui Comșa.

S. Albini: On. tribunal! Poziția mea aici, fără apărător, este cu atât mai dificilă, cu cât mă află în fața unei somități juridice, ca d-lu procuror suprem, care vine cu un arsenal de legi pozitive, citează o mulțime de §§-i, și eu sunt silit să mă apăr singur. Constată însă, că pozițiunea mea s'a mai ușurat într'u atata, că d-lu procuror mă acuză de cele săvârșite în zilele de 25—26 Martie 1892. Stând astfel lucrurile, indică și eu chestiunea prescripțiunii și rog pe on. tribunal să binevoască a hotări asupra acestei chestiuni. Negu, că înalta Curia s'ar fi pronunțat definitiv în această afacere. Din contră, după cât pricepu eu, Curia a dăsu, că afacerea aceasta o lasă la hotărârea tribunalului, și totu Curia s'a convins, că terminul de prescripțiune nu ar fi trecut dăcându, că un an de zile este terminul de prescripțiune, er la noi trecu încă și câteva zile peste un an. În ce privește delictele de pressă, eu știu, că este în vigore ordonanța de pressă dela 1871, er nu legea dela 1880.

După ce mai vorbesc totu la chestiunea prescripțiunii d-nii N. Cristea și F. Barbu, președintele suspinde ședința pe 20 min.

Redeschidându-se ședința la orele 11 și 40 min, președintele dă cuvânt acuzatului:

Dr. T. Mihali, care dăse:

On. Tribunal reg. și Curte cu jurați! Voiesc să declar și eu, că mă simt într'o situațiune penibilă în lipsa de apărător. Acuză d-lui procuror constă în faptul, că membrii comitetului partidului național sunt singuri răspunzători pentru acea operă, care aparține tuturor Românilor, numită Memorand.

On. tribunal! Causa noastră personală este identică cu cauza comună, pentru-că dacă trebuie să privim spre trecut, fără îndoelă suntem nevoiți a recunoște, că unii din noi au ajuns pe această bancă, în urma puternicului curent, care se dezvoltă în națiunea noastră.

Întru cât mă privește, declar, că pe la an. 1881, când s'a stabilit solidaritatea partidului național român, eram încă student, și deci nu se pot face reflexiuni asupra participării mele la lucrările acestui comitet, decât începându cu anul 1884, când am luat parte activă la lucrările partidului, din care fac parte. Am fost și eu delegat de alegătorii români a lua parte la conferințele din Sibiu și înainte de a pleca eram totdeauna instruit asupra chestiunilor, pe cari trebuia să le susțin în debaterile conferinței. Spun și insist asupra faptului, că în calitate de delegat nu reprezentam decât voința alegătorilor mei, fiindcă tîn să accentuez asupra faptului, că Memorandul este opera nu numai a delegaților, d-er a întregului popor român. Alegătorii, cari ni-au trimis în Sibiu, la conferința din 1892, ni-au dat mandatul lor în sensul să lucrăm din tôte puterile pentru votarea Memorandului și cu

privire la așternerea lui se cerem, ca ea să aibă loc fără amănare.

În înțelesul mandatului primit de delegații mei am votat și eu toate punctele privitoare la publicarea și așternerea câră tronului a Memorandului. Regret, că s'a omis o împrejurare, care este, după mine, foarte însemnată: aceea, că înainte de a merge la conferință, primisem deja acasă „Memorandul”, îl studiasem și prin urmare, când am mers la conferință, cunosceam mai dinainte și noi și alegătorii conținutul său.

Încă un punct, asupra căruia insistă este, că hotărârea de a se tipări și răspândi „Memorandul” a avut loc în seara din 20, 21 Ianuarie 1892, și nu în luna Martie, după cum susține d-lu procuror. Dacă d-lu procuror susține, că acest „Memorandul” constituie un delict, îi atrag atențiunea asupra împrejurării, că totă procedura, ce s'a urmat până acum, se bazează numai și numai pe recunoșterea noastră proprie, fiindcă noi nu ne denegăm faptul, având curajul civic să susținem înaintea Tribunalului fapta noastră și să nu ne lăpădam de ea ca niște lași. Cu privire la acest punct amintesc un principiu general juridic, că o recunoștere făcută, fiă într'un proces civil, fiă într'un proces criminal, nu poate fi luată, decât numai așa, cum a fost declarată recunoșterea. Eu recunosc, că fac parte din membrii, cari au hotărât redactarea și așternerea câră tronului a „Memorandului”, nu pot recunoște însă afirmațiunea D-voastră, că noi în acest act n'am reprezentat voința tuturor Românilor.

D-lu procuror își întemeiază acușiunea sa pe motivul, că am fi criticat legile statului. L'ași ruga să-mi răspundă, cum s'ar pute exprima într'o țară constituțională cea mai bine voită critică asupra unei legi; decât dîcîndu cel puțin, că acea lege este nejustă. Eu nu cunosc un termen mai bine voit și deci din capul locului declar, că este neîntemeiată incriminarea relativă la expresiunile din „Memorandul”. Asupra aserțiunii, că față de Majestatea Sa n'am procedat în mod legal, mărturisesc, că sunt cu desăvîrșire surprins de chipul, cum d-lu procuror vede lucrurile. Nu cunosc un mod mai legal și constituțional de a mă adresa Suveranului țerei, care este și el un factor al puterii statului, decât acela, pe care l'am urmat.

D-lu procuror dîce, că sunt în „Memorandul” expresiuni, ce constituiesc delict prin faptul, că ele tind la autonomia Transilvaniei. Ași ruga pe d-lu procuror să nu uite, că cererea de autonomie a Transilvaniei este anunțată din anul 1881, și că ea formeză primul punct din programul partidului național Român. Și este foarte natural, ca atunci, când m'am înrolat în acest partid, să recunosc programul lui. De altfel însuși guvernul a recunoscut programul partidului nostru, ca constituit în mod legal. Nu participam încă la lucrările partidului din 1882, când s'a publicat un „Memorandul”. Pentru-că însă obiectul incriminat astăzi este publicarea și tipărirea „Memorandului”, mă refer la procedura urmată în 1882, și întreb pe on. d-nu procuror, pentru ce „Memorandul” de acum 12 ani, care conținea expresiuni cu mult mai vehemente, cu mult mai aspre, ar fi mai justificat, decât „Memorandul” din 1892, unde expresiunile sunt cu mult mai domole? Pentru ce același fapt n'a fost posibil de pedepsă acum 12 ani, și pentru ce decât l'am făcut astăzi, suntem aduși pe banca acușătorilor.

Trecu asupra acestor observațiuni, rugându pe d-lu procuror să le reflecteze, și ajungu la cestiunea prescripțiunii. D-lu procuror, cu privire la acest punct, a binevoit a interpreta legea din vorbă în vorbă; socotesu însă, cum că d-lu procuror știe, că nu numai acest fel de interpretare există în lumea juridică, ci sunt și alte interpretări, pentru că decât ar fi să ne ținem strict de dispozițiile

legei, cari de multe ori sunt neprecise, atunci justiția ar fi silită să înscrie dispozițiunile absurde. Paragrafi de lege, pe cari se întemeiază d-lu procuror, sună în modul următor: Este stabilit după lege, că în casuri de crimă, prescripțiunea are loc după un an, și așa fiind, nu cred că se poate concepe în mintea unui cunoscător om de legi, că într'un delict cu mult mai mic, decât o crimă, prescripțiunea n'ar avea loc, decât după trei ani.

Nu cred, că o asemenea teorie să potă avea temei înaintea tribunalului, care mai pe sus de toate are datoria să mențină neatinsă demnitatea justiției acestei țări, care ar păre foarte curios unui strein, căruia i s'ar dîce. În Ungaria prescripțiunea pentru delictul de crimă are loc după un an, er pentru delictul cu mult mai mic, are loc după trei ani.

În această privință se-mi dea voie on. tribunalul să amintesc cazul cu „Nichita”, în care înalta curie a stabilit, că timpul de prescripțiune în Transilvania este de un an, și în Ungaria numai de 6 luni. Și ca să dovedesc aserțiunea mea, imi iau libertate, să cetesc pasagiul, în care se cuprinde această părere a înaltei Curii. Cetesce din deciziunea curiei pasagiul referitor la prescripțiune, apoi continuă.

Rămâne stabilit, că în legea dela 1871 nu s'a putut prevedea, că în anii 1878 și 1880 se va prezenta același cas și că fără îndoială legislațiunea a trecut cu vederea acest paragraf. D-lu procuror, când este vorba ca deciziunea înaltei Curii să fiă în contra noastră, se bazează pe densa; er când această deciziune ar fi în favoarea noastră, atunci d-sa cere să fiă aplicată legea din cuvânt în cuvânt.

În considerațiunea motivelor, ce am avut onora a enunța cu privire la prescripțiune, rog pe on. tribunalul, să binevoască a lua în considerațiune, că prescripțiunea are sub cea mai legală formă locul de a fi aplicată în cazul nostru și în conștiința rog să fiă aplicată.

Procurorul: încercă să răspundă argumentelor d-lui Mihali, dîcîndu, că acușatii nu ca membri ai comitetului sunt acușatii, ci ca singuratici, cari împreună au comis delictul. Cât despre autorisarea dată de alegători, dîce că autorisarea s'a dat numai în genere pentru un Memorandul, der nu espres pentru acesta, în care s'au aflat pasagiile incriminate. Memoriul dela 1881 nu i-e cunoscut, atunci nu era procuror, nu-l cunoscă nici acum, de aceea nu reflectă la el. La puternicul argument al acușatului cu privire la prescripțiune, în urma căruia prescripțiunea în cazul de față trebuie să intre înainte de un an, căci delictul e mai puțin ca crimă, — *procurorul nu răspunde absolut nimic.* Trece fără a-l atinge măcar.

(Va urma).

Din foile unguresci.

Corona, Wekerle și căsătoria civilă. Lui „Bud. Hirl.” i-se telegrafiază din Viena, că ministrul-președinte Wekerle a fost primit la 12 Mai în audiență la Majestatea Sa, care cu multă bunăvoință l'a asigurat, că în cestiunea căsătoriei civile nu i-a făcut și nici nu-i va face nici în viitor nici cele mai mici greutăți. Nici vorbă de o retragere a guvernului nu pte fi; el stă astăzi la curte mai bine ca totdeauna. Proiectul căsătoriei civile îl va supune la nouă votare în camera magnaților, spre care scopu a și dobândit aprobarea Coronei.

Noul Metropolit al Blajului. Foile unguresci dau ca sigură știrea, că noul Metropolit al Blajului este deja și întărit, în persoana Prea Sântiei Sale părintelui Episcop Victor Mihalyi dela Lugos. „Magy. Hirl.” dîce, că prin numirea acestuia s'a sporit încă cu unul numărul principilor bisericesci maghiaro-fagi.

A cui este învingerea? Privitoru la procesul Memorandului, „Hazánk” publică un lung articol, în care dîce între altele: „Administrația justițiară maghiară, când a însărcinat cu conducerea pertractărilor pe actualul președinte de tribunal și procuror a creșut, că e foarte însemnată capabilitatea politică și juridică a partidei naționale române. Der ori cât de greu ni-ar căde, suntem siliți, amesurat adevărului, a constata, că în decursul de până acum al procesului, jurisdicțiunea maghiară a suferit un flasco hotărît, față cu dibăcia politică și juridică a acușătorilor și apărătorilor români.” Critică apoi pe președinte, din cauză, că a suferit gendarmii în sala de pertractare și constată, că „autoritatea prezidială a fost cu desăvîrșire distrusă” prin abilitatea Românilor.

„Mureșianu ur merénylete.” Sub acest titlu („atentatul d-lui Mureșianu”) „Ellenzék” din Clușiu trage câteva injurături strajnice directorului fôiei noastre, despre care constată, că a adus tribunalul în cea mai mare perplexitate prin dilema pusă cu privire la admiterea sau neadmiterea apărării în limba română. Președintele i-a detras cuvântul, der cu toate acestea, conține fôia ungrurească, „Mureșianu ur” cu voce înaltă și puternică și-a continuat declarațiile sale veninoase și numai desaprobarile publicului maghiar l'au făcut să nu potă continua.

Stări excepționale.

(Corresp. part. a „Gaz. Trans.”)

Făgăraș, 13 Mai. Joi spre Vineri noaptea gendarmii au încălcat casa preotului Virgil Pop din Veneția inferioară și sculându-l din somn l'au declarat de prins și lipsit de libertatea personală; apoi a fost escortat la gendarmeria din Șercaia și supus la aspru interogatoriu. Așa încât nici după amăzi nu a fost dus la forul competent.

Ansă la escortare a dat un apel al minime.

Suspiciunile sunt la ordinea zilei; cu deosebire preoții și învățătorii sunt puși la ochi, de asemenea și aceia, cari au fost la Clușiu.

Clușiu, 13 Mai, 1894. De când v'am scris ultima corespondență despre incidentele petrecute în Clușiu, s'au întâmplat aici multe minunății.

Într'o telegramă v'am făcut cunoscută perchisiția, ce au făcut organele polițiene la biroul nostru de presă (Biasini). A fost o adevărată inchișiță ungrurească. Închipuiți-vă, că ne năpădiră o cetă întregă de inchișitori: un jude, un procuror, un translator, un comisar de poliție, er' jos în curte și pe la poartă o gardă de poliști.

Întrându la noi, au întrebat, unde este biroul de presă. Li-s'a răspuns, că aici. Răspunsul nesatisfăcându-i, au întrebat, care este odaia Nr. 6? Li-s'au dat îndrumări. Întrând în odaia Nr. 6, au rescolit tot ce au putut, confiscând o Republică dela un corespondent german, apoi nisce manifeste de ale tinerei etc. etc.

Adi am înțeles, că totu personalul de serviciu dela Biasini a fost chemat și ascultat la poliție, ca să-i întrebă cine locuesc aici, ce fac domni, cari se află aici, cine ceretază biroul nostru și câte și mai câte altele.

Er i a fost arestat tinerul Ilarion Banciu, sub cuvânt că ar fi agitator popular. El încă nu e liberat.

La Gilău sunt și acum 400 de Moși din Alba, oprți dîcele acestea de-a intra în Clușiu.

Ungurii Clușeni fac mâne demonstrații pentru căsătoria civilă.

Corresp.

Ovațiuni archiereilor noștri.

Am amintit în numărul trecut, că Escelenței Sale Mitropolitului Miron Romanul, cu ocaziunea reîntorcerei dela Budapesta, i s'au făcut la gara din Sibiu frumoase ovațiuni din partea Românilor sibiieni. „Telegraful Român” da în privința acesta următoarele amănunte:

Membrii sinodului archidiecezan, întruniți încă în Sibiu, au hotărît într'o conferință să întimpine în corpore pe Escelența Sa la gară. La această corporațiune frumoasă s'a alăturat și altă multă inteligență din Sibiu și juru, domni, domne și domnisoare, așa că un lung șir de trăsuri, care părea a nu mai ave sfârșit, a plecat la gară, unde erau adunați elevii seminariilor și mulțime de popor.

La sosirea trenului, Escelența Sa fu întâmpinată cu puternice urale de „se trăescă”. Preacuv. Sa Dr. Ilarion Puscaru, archimandrit și vicar archiepiscopesc, bineventă apoi pe Escelența Sa printr'un insufletit discurs, la care Escelența Sa răspunde între altele:

„Lupta impusă a fost mare și grea. Triumful luminei și al dreptății însă a învins, căci convingerea celor ce am luptat contra proiectului, care a atacat sacramentele bisericesci și baza moralității, a fost mai limpede și mai puternică, decât a acelora, cari au inventat acest proiect nu numai pentru a ataca biserica, der care n'a fost de loc reclamat de interesele patriei. Nu știu, decât multu vom avea să ne bucurăm de acesta învingere, pentru-că pte un astfel de proiect să fi adus erăși în discuție în o formă sau în altă; der preșența d-voastră în număr așa de frumos imi da puteri noue și va servi ca o nouă îmbărbătare și bucurie și celorlalți Preasânțiși prelați ai metropoliei noastre, ca totdeauna să fim gata a înfrânge atacurile, ce vin asupra bisericii noastre. Credința în învingere ne este mare și această credință o mărturisim și d-voastră, cari atât de înșuflețiți v'ați prezentat aici. Implor puțerea celui Atotputernic și vă dau binecuvântarea archierească.”

Câtu timp Escelența Sa a rostit acest discurs, funcționarii unguri dela gara din Sibiu au ținut să se distingă printr'o brutală demonstrație făcîndu o larmă asurzitoare prin slobozirea fără rost și intenționată a gazului din mașină, prin improscarea cu apă a publicului etc. Numai paciinței peste măsură a publicului românesc este a se mulțumi, dîce „Telegraful Român”, că nu s'a produs un scandal.

Totu atât de animate au fost și ovațiunile, ce i s'au făcut Prea Sântiei Sale părintelui Episcop Nicolae Popea dela Caransebeș, care de asemenea a fost întâmpinat la gară de aproape întregă inteligența română din Caransebeș, în frunte cu Prea Cuvioșia Sa părintele archimandrit Mustă, care-l întâmpina cu un discurs de bineventare, la care Prea Sântia Sa răspunde în termeni călduroși. Mai multe case din strada, pe care s'a reîntors Prea Sântia Sa în oraș, erau frumos luminate.

Presă străină

și

Procesul Memorandului.

Diarul „Il Rinnovamento”, care pentru provinciile Gorița și Triest apare în Gorița în limba italiană, aduce sub titlul „Românii și Maghiarii în Transilvania” (un mare proces politic) următoarele:

O mare luptă de rassă, ce dintr'o di într'alta pte seriosu compromite pacea Europei, se petrece în timpul de față în Transilvania și Comitatele resăritene ale Ungariei.

E obicnuitul dreptu inchipuit al violențelor, cari se încercă a sugruma! E obicnuita forță brutală, care tinde a subjuga dreptatea!

Cei asupriți de astădată sunt Românii, poporul de rasă latină, urmași ai coloniilor romane, de Traian aduse în Dacia, așezați în număr cam de trei milioane în provinciile Ungariei.

Asupritorii sunt Maghiarii, cari, după ce au jertfit independența și autonomia Transilvaniei, decretându, în contra voinței populației, uniunea ei cu Ungaria, se opintesc acum să înghiță naționalitatea română, carea în Transilvania formeză șapte decimi din populația țării, punându în lucrare tot felul de măsuri tirane, pentru de a sfărma tot ce contribuie la existența Românilor ca deosebită rasă. Grija cea mare a Maghiarilor e adică de a face din statul lor poliglot un stat național unitar și compact: și acestei utopii, carea ori ce pôte fi, numai generoasă nu, sacrifică ei fără milă popoarele supuse lor. Maghiarii, cari atât de mult și cu atâta foc au luptat pentru de a-și apăra limba și cultura lor începătoare de sub influința nemțescă, deveniți deodată din stăpâniți stăpânitori, acuma sugrumă de pe buzele conlocuitorilor lor totă vocea, ce sună într-o deosebită limbă de cea maghiară. Croați, Sârbi, Slovaci, Sași și Români, cu bine sau cu răul, der toți trebuie să se facă Maghiari! Și decă cel puțin la aparență, pentru ceialalt se mai observă ore-care considerare, pentru Români însă, cari tot-déuna au pus cea mai puternică rezistență tendințelor de maghiarizare, *absolută milă nu există!*

Eschiși dela ori-ce participare la viața politică și administrativă, combătuți în întrebuințarea limbei lor, schingiuiți în școlă și în biserică, supuși la tratări excepționale, cari îi despăie de libertatea presei și de dreptul de întrunire, persecutați și maltratați în avere și în persoană, improcuați și condamnați sub cele mai fantastice acuse, *„Românii Transilvaniei se află într-adevăr în condițiuni, decăci cari mai triste nu pot fi!”*

Un dureros episod al acestei lupte între două națiuni, cari fără șovinismul obositor al Maghiarilor, ar pute trăi bine în armonie laolaltă, este procesul, ce în 7 Mai se va începe înaintea Curții cu jurați în Clușa în contra a douăzeci și patru capi ai partidului național român, din cauză, că în urma unei imputerniciri primite dela Conferența națională, ținută în Sibiu, au umblat la Viena cu scop de a prezenta Imperatorului-rege Francisc Iosif, un Memorand, prin care se invocă respectuos dreptatea în contra asuprirei maghiare.

Fi-va acest proces unu dintre cele mai memorabile, pe cari istoria slaviei populare lă-a registrat ore când!

A da cetățeni respectabili, ca pe nisece trădători de patriă, pe mâna Justiției maghiare numai și numai pentru-că față cu domnitorul lor s'au folosit de dreptul lor de petiționare, sancționat prin constituțiune, este într-adevăr unu lucru atât de respingător, încât vatămă ori-ce onestă conștiință!

Pentru de a da o idee de ceea ce sunt aceste procese politice, urzite de corifeii panmaghiarismului, ajungă a spune, că-i rară cazul, când chiar procurorul de stat, acuzatorul public, să nu admonizeze pe față pe jurați — cari dela cel dintăiu, până la cel din urmă sunt toți maghiari — ca înainte de a fi judecatori imparțiali, ei trebuie să cugete să fi buni Maghiari! Apoi în acest proces al Memorandului, carele ne-apărată va ține cel puțin vre-o dece zile, jurații vor mai primi câte 70 fl., plată pe zi pe socotela acuzatorilor.

Scopul Maghiarilor este vedit, de a înfrânge cu închisore și pedepse în bani vitalitatea și puterea de rezistență a Românilor. Deșerte speranțe, căci istoria ne învață, că energia unu popor, care luptă pentru libertate se oțelește cu atât mai tare, cu câtă tirania mai multă o sugrumă. Tendința, care astăzi îi chiamă pe Români din Transilvania și Ungaria să-și scuture jugul maghiar din an în an câștigă teren.

Acest eroic popor, robust la trup,

energic și îndărjit în voință, fără îndolă e destinat a-și înscrie una din cele mai frumoșe pagini în istoria revindicărilor naționale, — acest popor sumet delă natură și neînfrănat, ca și munții și cordii lor măreți!

Din Camera magnaților.

Sedința din 10 Mai.

Cel de întâiu vorbitor, profesorul **Korányi**, pledă pentru instituțiunea căsătoriei civile, mai ales din motive de „patriotism.”

Vorbii apoi tot pro episcopul luteran **Zelenka**, care desvoltă motivele, pentru ce protestantul nu urmăze exemplul clericalilor, ci sprijinesc pe guvern în opera sa de reformă. O fac pentru-că guvernul în cazul acesta chiar, observă și urmăze învățăturile evangeliului.

Luă apoi cuvântul ministrul președinte **Wekerle** și declară, că ori de ce natură se fă hotărîrea de ați a camerei magnaților, cabinetul totuși și în viitor se va nîsui, de-a scote la îvingere principiile, cari sunt cuprinse în proiectele bisericesci politice.

Guvernul a avut de scop, să delature prin reformă unele stări sociale, ce nu mai erau de suferit și n'a aflat altă cărare, decăci crearea dreptului matrimonial unitar, cu jurisdicțiune de stat și cu forma civilă generală obligătoare a încheierii căsătoriei. Căsătoria civilă facultativă ar fi produs rivalitate deoparte între stat și biserică, de altă parte între stat și naționalități. Căsătoria civilă obligătoare încă trebuie privită nu din punctul de vedere al liberalismului, ci simplu din altă necesității politice.

Manifestările municipielor și ale camerei deputaților trebuie să le privescă ori și cine ca manifestări îndreptățite ale voinței naționale. Prin întărirea legăturii căsătoriei, se va întări și moralul, ér de radicalismu nicl într-o împrejurare nu e de temut. *Suntă modeste și puține la număr ideile, pentru cari cerem intrare în această sală, încheia ministrul, der acestea respinse fiind, se vor întorțe în număr înmulțit, și atunci nu noi vom fi, cari le vom introduce, ci ele își vor face cu forța intrare.*

Dup' aceta patriarhul **Brankovici** declară, că el n'a știut nimica despre adunarea din *Carloveș* și că el nu va devia nicl-odată dela cărarea legii.

În fine la 12 ore se încep votarea însoțită de impaciența tuturor celor de față: Totu publicul de pe tribune, chiar și damele însămnau voturile cu condeie. Prelații catolici toți au votat cu nu, afară de **Strossmayer** și **Dulansky**, cari au lipsit dela sedințe.

După ce s'au supus voturile scrutiniului îndatinat, președintele **Szlavy** enunță:

Cu „da” au votat 118, cu „nu” 139, decî proiectul se respinge cu o majoritate de 21 voturi.

O broșură francesă despre noi.

În ajunul procesului Memorandului a apărut la Paris o broșură foarte interesantă, sub titlul „Unu proces cèlebre”. „Les Roumains de Transilvanie”, de **P. G. C.** Reproducem unele părți mai marcante din aceta broșură:

„O adencă nemulțămire agită acum poporul român din Transilvania, marele principat al imperiului austriac. Aceta agitațiune se arată sub forma unei lupte desperate a unu popor pentru existența sa, aceta este o apărare legitimă a poporului român, care nu admite, ca pumnalul maghiar să se împlante în gâtul său.

Românii din Transilvania au susținut lupte seculare pentru libertatea lor; poporul român a format întot-déuna o pază în contra tuturor invasiunilor, cari au amenințat occidentul Europei; istoria sa înregistrează pagini glorioșe pentru apărarea creștinismului.

Ei puteau, în consecență, să spreze

la o existență mai bună în țera strămoșilor lor, cari au avut să suferă în diferite epoce invasiunile venite din pădurile Asiei sub Arpad.

Cu tôte acestea, Europa civilizată asistă în momentul acesta la unu spectacul sfășitor, ce se petrece în Transilvania. Aceta țera nenorocită, locuintă în mare parte de poporul român, în număr de $\frac{3}{4}$ din populațiune, care formeză elementul autohton, este în anul grației 1894 pradă despotismului maghiar. Transilvania a fost în cursul secolilor teatrul luptelor sângeroșe, a scenelor de cruzimă, cum nu s'au mai vedut în altă țera din Europa.

Maghiarii tind la desnaționalizarea Românilor cu o energiă neumană. Acest mare popor maghiar, care și-a creat o glorioșă legendă de generositate și patriotism, astăzi e condus de unu spirit, care tiranizează în mod rușinos tot ce nu se ține de originea nobilă a figurei lui Atila. Unu adevărat sistem de distrucțiune este organizat acum în Ungaria; parola administrației în generală, ca și a tuturor Maghiarilor în specială, este maghiarizarea forțată a națiunilor nemaghiare, și jumătate din funcționari sunt tare departe de a lucra cu o conștiință drăpă, justă și onestă.

Luptele de naționalitate, întot-déuna ardetore, au luat unu caracter foarte acut, de când delegațiunea partidului național român a mers la Viena cu Memorandul.

Autorul descrie după aceea evenimentele, ce au urmat dela 1891 încôce, citându între altele legile *Approbate Constitutiones, Codex Tripartitum* de **Verböczy**, rescola lui **Horea** și luptele Românilor din 1848, precum și faptele mai importante, ce s'au petrecut după aceea, constatându, că: „Maghiarii voiesc să arate lumii, că în 1894 sunt totu aceiași, ca în 1200.

La încheierea broșurei se citeze unele pasaje din opul locotenent-colonelului frances **Henebert**, care cu o cunoscință adencă și cu studiu arătat lunei civilizate adevăratul caracter al Maghiarilor și a condamnat sistemul despotice al regimului lor, precum și suferințele, ce le îndurăm noi Români.

SCIRILE ȘILEI.

— 2 (14) Mai.

Ministrul **Lukács** și „**Golgota**”. Ministrul de comunicațiune **Lukács**, a emis următoarea ordinațiune: „Îndrumez tôte oficiile de postă și telegraf, ca să urmărescă cu atențiune deosebită sosirea fôiei române „**Golgota**” și fiă-care număr sosit din ea să-lă confiscă și fără întârziare să mi-lă suscôrnă mie.” **Budapesta, 11 Mai 1894.** **Bela Lukács.**

— 0 —

Papa cătră primatele. În vaticanu a produs căderea proiectului pentru căsătoria civilă mare bucurie. Papa a trimis primatului **Vaszary** o telegramă de felicitare, în care îi mulțămese pentru ostelile lui și îi da binecuvântarea sa apostolică din incidentul învingerei făcute în interesul bisericei.

— 0 —

Incăerări sângeroșe. În orașul **Mährisch-Ostrau**, **Moravia**, s'au resculat lucrătorii de mine, adunându-se în număr mare și cerându, să li-se urce plata. **Gendarmii,**

voindu să-i imprăscie, fură atacați de mulțime cu bâte, bolovan etc. **Gendarmii** impușcară asupra resculătorilor, dintre cari cădură 10 morți la pământ. Mai mulți au fost răniți. Mulțimea se imprăscie în fugă mare. Poporațiunea de acolo e foarte iritată. Se așteptă nouă turburări.

— 0 —

Un scriitor practicant pôte afla numai decăci aplicația la notariatul cercualu din **Mândruloc**, în comitatul **Aradului** (p. u. **Glogovátz**) pe lângă salarul naru de 10 fl. și întréga proviziune. Se cere, ca respectivul să aibă nume bun și să posedă perfectu limba română și maghiară.

— 0 —

Exposiția din Constantinopol. „**Budapester Correspondenz**” anunță, că în urma întrebării făcute de guvernul ungar, decă s'a decis o expoziția la Constantinopol pentru 1896, ministrul de comerț din Turcia a declarat că de ore-ce va avea loc o expoziția la **Budapesta** unde **M. S.** însă-și va espune, n'a autorizat organizarea unei expoziții pentru același an la Constantinopol, după cum fusese proiectată. Aceta expoziția va avea loc la un an sau doi mai târziu.

— x —

Irredentiști. La **Triest** a fost descoperită o mică asociație de irredentiști italieni. Ei sunt 8 la număr (studenți și studente) și se întruniau în fiă-care sêra, pe sub acunsu la casa studentului **Bononi**. Ei imprăstiau sêu lipeau pe străzi placate revoluționare. Arestații vor fi dați în judecată.

— 0 —

Concertul **Stritt**. Concertul cântărețului dela opera saxonă, dl **Albert Stritt**, cu concursul d-șorei **Lula Gmeiner** și alu profesorului **R. Lassel**, se va da în sala otelului centralu „**Nr. 14**”. Va fi de interesu a sci, că dl **Stritt** va cânta și balada „**Douglas**” de **Löwe**. Programu amănunțit vom da la timpul sêu. Bilete se pot cãpeta în librăria **Hiemesch** și în sêra concertului la cassă: cerce 1 fl. 50 cr. stală 1 fl., galeria 80 cr., parteru 60 cr. studenții 40 cr. Începutul la 8 ore.

Cursul la bursa din Viena.

Din 12 Mai 1894.

Renta ung. de aur 4%	119.40
Renta de corone ung. 4%	95.15
Impr. căil. fer. ung. în aur 4 1/2%	127.—
Impr. căil. fer. ung. în argint 4 1/2%	102.—
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	123.50
Bonuri rurale ungare	95.50
Bonuri rurale croate-slavone	—.—
Imprum. ung. cu premii	—.—
Losuri pentru reg. Tisei și Sege tin.	142.75
Renta de hârt e austr.	98.45
Napoleonori	9.94 1/2
Mărci imp. ger.	61.27 1/2
London (lire sterlinge).	124.10
Reute de corone austr.	98.—

Cursul pieței Brașov.

Din 14 Mai 1894.

Banote rom. Cump.	9.86	Vând.	9.89
Argint român. Cump.	9.81	Vând.	9.86
Napoleon-d'ori Cump.	9.88	Vând.	9.92
Galbeni Cump.	5.85	Vând.	5.90
Ruble rusești Cump.	—.—	Vând.	—.—
Mărci germane Cump.	60.50	Vând.	61.—
Lire turcești Cump.	—.—	Vând.	—.—
Scriș fone. Albina 5%	—.—	Vând.	—.—

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**

Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

Marea Descoperire a Veacului

ELIXIRUL GODINEAU este singurul leac
(fără nici o primejdie) în contra **Neputinței**. Vindecarea anemicilor, a Sleștilor, etc.

INTINERIREA ȘI PRELUNGIREA VIETEI

Administrația **ELIXIRULUI GODINEAU** la **PARIS, 7, r. Saint-Lazare.**
BROȘURĂ GRATUITĂ TRIMEȘĂ FRANCO DUPĂ CERERE

Se găsește **ELIXIRUL GODINEAU** și la **BUCUREȘTI**, la **Ille ZAMFIRESCU**, droghist;
la **JAȘI**, la **D.D. Frați KONIA**, farmaciști.

la **Galați**: **STALSKI**, farmacist, la **Ploiești**: la **D-nii J. & T. CHRISTESCU**, droghiști;
la **Roman**: la **D. J. WERNER**, farmacist; la **Tulcea**, farmacia la „**MINERVA**.”